

med njimi. Beroč vse te stvari, sem se na tihem veselil, da bom mogel našemu literarnemu svetu poročati, da St. V. literarna zapuščina sodržava mnogo nad tisoč slovenskih narodnih pesem. Žal mi je, da nisem vse od prve do zadnje preštel, da bi mogel na tanko njih število povedati. Med temi pesmimi ni ne ena stroka nezastopana. Tu ti ima junaških pesem, balad, romane, legend, erotičnih, dekliskih, fantovskih, vasaških, okroglih, nagajivih, lovskih, planšarskih, vozniskih, mlatiskih, vinskih, zdravic, šaljevih, godčevih, snuboških, ženitvanskih, koledniških, kresnih, pogrebskih, novaških, soldaških, pastirskih, erkvnenih, molitvenih, pestinskih, basenskih in bog si ga zna kakšnih še pesem.

Naj več tega narodnega blaga je gotovo St. V. sam nabral in spisal, ker na enem mestu pravi, da znajo Lačkova dekleta v Ceroveu, jegovem rojstnem kraju, 300—400 raznih narodnih pesem na pamet! nabirali so mu jih pa na vseh krajih Slovenije po alfabetičnem redu ti-le može: Angustinovič dekan (Premurske), Cene (Koroške in Stajarske), Caf Oroslav (Stajarske), Drobnič (iz Celjske okolice), Globočnik Felician (Stajarske), Jarnik (Koroške), Kastelic (Krajske), dr. Kočevar Štefan (Stajarske), Kosič, župnik (Prekmurske), Kovačič (Krajske), Kukuljevič Ivan Sakeinski (Kojake), Lešnik, Leskošek (Stajarske), Majar Matija (Koroške), Modrinjak (Stajarske), Muršec Josip (Stajarske), Prelog Matija (iz Hrastja na Stajarskem), dr. Prešerin Fr. (Krajske), Poženčan (Krajske), Rudež Anton, mlajši (Krajske iz Ribnice), Weiss in Sommer (Koroške), Smole A. (Krajske), Soldatič Stevo (Ilir iz šopronske stolice), Šparovec Vekoslav (Ilir iz Koga na malem Stajaru), Trstenjak Davorin (Stajarske), Uloga Josip (Ilir Bošnjak iz železne stolice) in Vrtnjak (Stajarske). Iz teh imen se vidi, da se je malo da ne vsa tadanja slovenska inteligencija na skupljenju St. V. rokopisa vdeležila. Za mnogo pesmi se pa ne da določno reči, kdo jih je zapisal, kje in kdaj so bile zapisane.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Gospodarske drobtinice.

IV.

Podučil sem vas, dragi gospod učitelj! slednjokrat iz česa se gnoj dela, danes pa vam hočem pokazati razne baže ali vrste gnoja.

1. Govejega gnoja se pri vsakem malem in velikem gospodarstvu kaj več dobi, kateri ne samo zemlji nego tudi vsakemu sadežu dobro služi. On zrablja težko in debelo zemljo, gorko in apnensko pa bladi. Pitana ali rejena živina da gnoj bolji, medla pa slab gnoj, koji v zemlji hitro mine.

2. Ovčji in konjski gnoj. Ovčji gnoj je gorek, zato se za težko ilovnato in mrzlo zemljo rabi, kajti jo greje in rablja. Ravno isto stori konjski gnoj, kajti je vroč ter se v gnojnišču rad vje ali zgori, če se večkrat ne poliva in sicer s gnojnico ali seavnico. Dobro je, da ga po vsaki legi s prstjo potrosimo, da vročine ne zgori. Konji, ki veliko ovsu, žita, kuruze itd. zobajo, dajo močnejšega gnoja, kot ovi, ki le od slabe krme žive. Ovčji gnoj je dobro zavolj njegove suhote le med deževnim vremenom izvažati in sicer ne na ovo polje, kamor hočemo sejati žita, ker po njem rade poležejo.

3. Svinjski gnoj imenujejo mrzli gnoj ni sicer zato ker veliko detelje, kuhinskih in mlečnih odpadkov, tedaj vodenih oblodov dobo. On njivam, kamor žita sejemo, dobro ne služi, kajti ima veliko plevelnatih stvari v sebi, koja svijnjam v korito polagamo, ker plevelno seme kali požene. Bolje pa služi senošetim in pašnikom.

4. Seavnica se zbira v kadi, jami ali sodu, kamor je žaganja, apnenske sožgane prhljadi pa cestnega praha nasuti, ter se vsako jutro s novo nabrano seavnico polije. Ta gnoj služi dobro drevesom, ako se odkopljejo in na korenine nekaj seavnega gnoja potrosi.

Ker ravno od drevja govorim, vam hočem povedati, s kakošno vodo moramo jih zamakati.

Ni zadosti, ako voda, s koje zelenjadi in drevesa zamakamo ima gnojne dele v sebi, nego mora biti tudi topla. Voda iz mrzlih studencev ali vrelic napelje se v mlake, vodotoke ali kadi, da se sogreje, preden se z njo pomaka; topli vreli naj se gosto rabijo. Tudi potočna voda naj se rabi le na površju, tedaj ne smemo globoko zajemati, kajti pregloboko zajemana voda nima toliko solitarja v sebi kot ova, ki se zajema na površju. Solitar se ve da tudi gnoji.

Vrtne zelenjadi pomakajo se le po solnčnem zabodu tedaj zvečer nikdar ne po vzhodu ali takrat kadar solnce naj hujše pripeka.

5. Zlo hasnoviten gnoj je gnojnica, ki se nareja iz seavnice in ove vode, z kojoj gnoj polivamo. Vsak skrben gospodar shranjuje gnojnico v kaki jami ter jo v sodih izvozi. Kdor gnojnice ne shranjuje ni vreden, da ima lepo ime „kmet“.

6. Še drugega gnoja sem pozabil, ki ga dobomo od perutnine. Gospodar, ki ima veliko perutnine, naj jo zapira v poseben „kurjak“, ter gnoj marljivo shranjuje, kajti perutnina pobera le žito, črve in drugo golazen, ki dober in močen gnoj da in takšni gnoj v zemlji naglo žene. Pozabiti tudi ne smem, da se kurjaki s peskom, suho prstjo ali pa zdrobljeno slamo potrose, kar dosti dobrega gnoja da, in perutnina zaradi snage, rečem snage, bolj zdrava ostane.

Še drugi gnoj imamo, ki ga dobivamo iz zemlje ter mu zemljski gnoj pravimo. On sicer ne gnoji toliko kot živinski, vendar nekoliko gnoju pripomore, da se hitreje po zemlji razpusti. Takšne stvari so: živo apno, lapor, črna gnojna zemlja, cestno in mlačno blato, mavce, prah in razsip starih židov. Vse to se nameče v kakšno jamo ter z živinskim in človeškim blatom pomeša in s gnojnico večkrat poliva. Tako zgnojena sodrga se izvozi v spomladi ali jeseni na senokoše, ki jih na več let dobro pognoji. Z Bogom gospod učitelj! prihodnjič se soper vidiva.

Ne, ne tako hitro gospod Čerič! še eno bažo gnoja imamo, na katero marsikteri gospodarji malo ali celo nič ne porajajo, in ta baža gnoja je „človeški gnoj“.

Grdo in nepristojno je, ako zagledamo pri kmetih okoli hrama kanone (tope) postavljene, kakor da bi proti naj hujšemu sovražniku navreti bili, t.j. da ljudje opravljajo kje-goder svojo potrebo okoli brama.

Modor gospodar skoplje 1 seženj globoko jamo, kamor postavi iz desk ali blanj obito utico, da ljudje svojo potrebo va nji opravljajo. Jama biti pa mora blizo gnojnišča do 2 sežnja široka, s pokrovom previdena, da živina ali celo otrok vanjo ne pada in da se smrad tako ne razširja. Kadar kup doraste, se v jami razmeče in z steljo pokrije. Ako bi ves človeški gnoj spravljali, kakor ga spravljajo umni gospodarji, da bi se ga nič ne zgubilo, in da bi mu večkrat, slame, stelje, hojevja, pepela ali kake druge sodrge primešali, kakor store na večih drugih krajih, zagotovim vas gospod Čerič, bi naši slovenski kmetje že zadosti gnoja imeli.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

Del IV.

4. Kakoršna razmera je med pojedinimi ljudmi ravno takšna je tudi med narodi in deželami: noben narod, nobena dežela si ne more vsega, kar bi bilo življenja potrebno in vgodno, doma izdelovati, sreča bi bila, če si le z polovico zadostovati more. Vendar lahko je, da ima posebno dobro zalogo onega ali dveh artiklov za občo potrebo: Eto tedaj naj več koristi vsakemu pojedinemu človeku kakor celemu narodu ali deželi, da teh izdelkov, ktere naj leži in naj boljše izdelovati ve in more, kar naj bolj obilno izpravlja in si drugih s temi po zamenjivanju priskrbi.

5. Iz tega, kar smo ravno omenili, nam je soper lahko jasno, da kakor ima biti svobodno izdelovanje tako ima biti tudi zamenjivanje ali trgovina z katerim koli blagom in s katerim koli narodom ali deželo. Kedar nam morejo drugi dežele kakošen artikel ali blago boljši in po nižji ceni vvažati, kakor si ga doma pridelujemo, naj jim to hode svobodno. Velika je napaka in krivica, kedar se tujemu blagu zato taka vvožna plača nalaga, da domači fabrikanti morejo domačim ljudem svoje slabše blago tim draže prodavati. To ni za nobeno dobro domači industriji, timveč na škodo, ker ni ji nobene nuje za natecaje v zvedenosti in izurjenosti z drugimi narodi. Vsega tega, gotovo oni ne pomislijo, ki se s tim velike domoljube pokazivati menijo, zagovarjaje in brane domačo nedosledno industrijo, nedopuščaje vvažanje tujega blaga ako ne za preveliko vvažno ceno. Kteri artikel vendar se doma po zvedenosti, izurjenosti tako dobro in po takšni ceni izdelovati ne more kakor ga lahko od drugod dobivamo, s tim se kar ne pečajmo, poprimajmo se tim bolj onega, kar sami leže, obilnije in boljše izdelujemo kakor tujci, ter vvažajmo to drugim deželam, kar nam ima tudi enaka svoboda biti. To koristi industriji in celemu občinstvu, ki